

bálisan elutasító magatartás. Másrészt, hogy a mai didaktikai és iskolakísérletekben jelentkező új törekvéseknek is megvan a maguk történeti előzménye, aminek ismerete megkímélheti a kísérletezőket és elméletalkotókat attól, hogy túlértékeljék saját eredményeiket.

A könyvben a hazai reformiskolák munkája kapcsán utalás történik arra, hogy eredményeik széles körű elterjesztését milyen tényezők és körülmények akadályozták és akadályozzák. Ennek kapcsán szükségesnek tartjuk arra utalni, hogy ez önmagában nem minősíti az adott didaktikai koncepciót vagy módszer-együttest. Az iskola modernizálásának természetes feltétele az optimális körülmények megteremtése.

Az egészében magas intellektuális teljesítményt reprezentáló és maradandó élményt nyújtó könyv lendülete mintha megtörne a zárófejezetben. Itt a korábbiakhoz viszonyítva meglehetősen súlytalan didaktikai nézetekről van szó, s ezek tárgyalását főként a teljességre való törekvés indokolja.

Végezetül és összefoglalásként azt mondhatjuk, hogy ez a szerény külsejű könyv magasrendű tudományos tartalmat és értéket hordoz. Nyeresége tudományos pedagógiai irodalmunknak. Remélni lehet, hogy további kutatásra, eszmecserére, vitára ösztönöz. Egyben sugalmazza azt az etikus magatartást, hogy az önmagát becsülő tudós kutató legyen képes felülbírálni korábbi nézeteit.

Köte Sándor

PEDAGÓGUSKÉPZÉS, TOVÁBBKÉPZÉS, "PEDAGÓGUSKUTATÁS" NYUGAT-EURÓPÁBAN

Összeállította és szerkesztette: Vajó Péter.

Budapest, 1988. Háttér Könyvkiadó és Kulturális Szolgáltató Kft., 130 oldal

A népszerű, tudományos és kulturális diákmagazinokat, könyveket megjelentető Háttér kiadó Pedagógiai Könyvek sorozat kiadására vállalkozik, amelynek most első kötetét ismerhetjük meg.

Anglia, Ausztria, Belgium, Dánia, Hollandia, az NSZK, Portugália, Svájc, valamint Finn-, Francia-, Ír-, Olasz-, Spanyol- és Svédország pedagógusképzését, továbbképzését és pedagóguskutatását felvázoló kis monográfia a 70-es évek és még inkább a 80-as évek valóságát, jelenségeit, fejlődési tendenciáit írja le tömören és tényszerűen. Az országokéinti bemutatás azonos

szempontokkal — az alapképzés, a továbbképzés és ezek intézményhálózata, a reformok és a kutatás, a problémák és végül a statisztikai adatok és mellékletek — történik. Az egyes országok jellemzőinek megismerése mellett az olvasónak lehetősége nyílik az egyes kérdések összehasonlító elemzésére, illetőleg a teljesebb — Nyugat-Európára jellemző — kép kialakítására is.

Az alapképzés, elsősorban strukturális megközelítésű bemutatásából látható, hogy a pedagógusképzés alapvetően az alsó és középfokú oktatás szükségleteihez igazodik, s bizonyos idő elteltével (lásd a 9 osztályos iskola svédországi bevezetését) követi annak változásait. A rendkívül sokféle képzési szisztéma és képesítési eljárás ellenére általános érvényű megállapítások is tehetők.

Az iskola előtti nevelés-oktatás és az általános iskolai tanítás (óvopedagógus és tanító) szakemberigényeit döntően a pedagógusképző intézetek, főiskolák, kisebb arányban egyetemi rendszerben a pedagógusképző karok hivatottak kielégíteni. Az alsó és főleg felső középiskolák szaktanárait többnyire az egyetemi képzés keretében, Franciaországban pl. alapképesítés — diploma de premier cycle universitaire — után 2-3-4 éves rendszerben, Olasz-, Spanyol- és Írországban pedig posztgraduális módon képezik.

A könyv kitér a speciális szakiskolai (szakoktatók), a művészeti, a sporttanári és a gyógypedagógus-képzésre, valamint a nyelvterületenkénti (Belgium) és a közigazgatási egységenkénti (svájci kantonok) eltérések, sajátos képzési rendszerek vázolására is.

A tartalmi kérdéseket illetően a kötet kiemeli a képzési célok döntően centrális meghatározottságát, a tantervi intézményi autonómiának, valamint a tantárgy választhatóságának az összefüggéseit. A hallgatók Belgiumban pl. több lépcsőben választanak kurzusokat, Hollandiában pedig tantárgy-kombinációkból.

Megtudhatjuk, hogy a nyugat-európai alapképzésben általában jelentős szerepet kap a számítástechnikai felkészítés és a kommunikációs nevelés. Több országban (Anglia, Belgium, Dánia) kiemelt szerepe van az interkulturális nevelésnek, azaz a bevándorlók gyermekeivel való speciális foglalkozásnak (kulturális és nyelvészeti háttér, az előítélet és a diszkrimináció kérdései, a szociális érzékenység megtanítása stb.).

Az egyes országokról szóló ismertetőkből kiderül a képzés gyakorlatorientáltságának előtérbe kerülése, a gyakorlatok mennyiségi növekedése. Ez Hollandiában a képzés összidőkeretének negyed részét teszi ki. Az NSZK-ban a jeleltek az államvizsga után 18-24 hónapos, Írországban 1 éves, a hallgatók teljes felelősségével zajló "próbatanításon", gyakorlaton vesznek részt.

A továbbiakban a könyv megismerteti az alapképzésnél szervezetenként és tartalmilag jóval szerteágazóbb pedagógus-továbbképzés rendszerével, mely többnyire a centrális (állami) és a helyi közoktatás érdekkalkulációjának következtében alakul ki és valósul meg. Tetten érhető az önsegítés (önképzés) és az intézményes megközelítés ötvözésére irányuló törekvés (pl. Spanyolországban). A szervezett továbbképzések változatos formáin (pl. Belgiumban tanári hetek, szemináriumok, konferenciák, Portugáliában távoktatás) önkéntes alapon vagy kötelező módon (NSZK) vesznek részt a pedagógusok. Ezeket vagy a képző intézmények, vagy a regionális közoktatási, ill. pedagógus szervezetek (Spanyol- és Írországban tanárközpont-hálózatok), vagy a helyi iskolai nevelőtestületek szervezik, esetenként finanszírozzák.

A szinten tartást és a kiegészítő képzést nyújtó továbbképzések során a pedagógusok többnyire aktuális társadalmi problémákkal (bevándorlás, társadalmi beilleszkedési zavarok, kábítószer-fogyasztás stb.), az interkulturális nevelés kérdéseivel, a tanításmetodika újabb eredményeivel, valamint a számítástechnika alapjaival ismerkednek meg.

A legtöbb nyugat-európai országban a 70-es és a 80-as években megindult valamilyen, a közoktatást, a pedagógus alap- és továbbképzést érintő reformfolyamat, így e kötetben is az országokonkénti ismertetőknél szükségszerűen külön helyet kaptak ennek, valamint a pedagógus- és a képzéskutatásnak a kérdései.

Angliában 1983-ban kezdődött meg a pedagógusképzés teljes felülvizsgálata. Ez Portugáliában kiterjedt az állami, magán- és szövetkezeti képzés egész rendszerére. E folyamatok eredményeképpen több országban megnövekedett az alapképzés időtartama (Ausztria, Írország), felsőfokú rangra emelkedett az eddig még középfokú tanító- és tanárképzés (Olaszország), hangsúly helyeződött a képzési és a vizsgáztatási folyamatok összehangolására (NSZK), sor kerül(t) a felvételi rendszer reformjára, folyamatban van a szakmai képzés erősítése (Spanyolország) stb.

Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy a reformtörekvések és intézkedések általában nem hozhatók összefüggésbe a pedagógus- és pedagógusképzési kutatásokkal. A kötetben rövid összefoglalók szólnak az angliai, ausztriai, belga, francia, holland, NSZK-beli és svájci kutatási témákról, a dán és a finn kutatások szervezeti rendszeréről és finanszírozásáról.

Végül a pedagógusképzésben részt vevők és a munkaerőpiac összefüggéseiről, a gyermeklétszám csökkenésével együtt járó elhelyezkedési gondokról és a pedagógus munkanélküliséggel kapcsolatos problémákról tájékozódhatunk.

A kötet fontos információkat ad a pedagógusképzésben, -továbbképzésben dolgozó, a permanens megújulást, fejlesztést magukénak valló szakemberek, a pedagóguskutatással foglalkozók mindennapi tevékenységéhez.

Budai István

HEGEDŰS T. ANDRÁS

A NEVELŐVÉ VÁLÁS

A pedagógia időszerű kérdései sorozat.

Budapest, 1988. Tankönyvkiadó, 171 oldal

Több mint 20 éves nevelő-oktató munka tapasztalatai és az írástudó felelőssége teremtette meg ezt a könyvet. Az olvasóban a könyv elolvasása után azonnal kérdések fogalmazódnak meg. Kinek szól ez a könyv? Pedagógusoknak, hallgatóknak, szülőknak? Vajon tekintélyelvű iskoláinkban értik-e ennek a könyvnek az üzenetét?

A könyv szól annak és ahhoz, akinek gyereke van és szülői szerepét tudatosan szeretné megélni. Szól pedagógusnak készülő diákoknak, akik a pszichológiai, pedagógiai tankönyvek elméleti elefántcsonttornya helyett az iskolai helyzetek megértését, értelmezését segítő alapismereteket kaphatnak.

A könyv legfőképpen mégis a pedagógusoknak szól, azoknak a pedagógusoknak, akik még nem zárkóztak be saját tekintélyük páncéljába, nem váltak közbössé és szürkévé a tanári pálya nem kevés ártalmainak hatására.

A könyv üzenete érthető, fogható mindazoknak, akik akarnak is nevelővé válni, akik komolyan veszik, amit a szerző is vall: a nevelői hivatás elkötelezettséget jelent, a tudás felelősségét és a tudás átadásának kötelezettségét.

A könyv 13 fejezete közül csupán 4 foglalkozik a nevelővel, a pedagógussal. A fejezetek többsége azt az utat mutatja be, amelyet minden ember, így a majdani nevelő is megjár, amíg felnőtté válik. A könyv tartalmi megosztását a szerző azon koncepciója indokolja, hogy nem véletlen, kiből lesz pedagógus.

A szocializációról, az énefejlődés nevelésszociológiai mozzanatairól, a kultúráról, a kortárs csoportokról szóló fejezetek a gyermekek környezetének személyiségformáló hatását elemzik. Az ifjúságról és a főiskolások jellegze-